

Gunnel Håkansson
Kundvalsenheten
Revideras 2020-01-01

2019-01-01

Rutin Uppsökande verksamhet och Nödvändig tandvård

Bakgrund

Ett ekonomiskt stöd för tandvård i samband med sjukdom och funktionshinder infördes den 1 januari 1999. Detta stöd administreras av Region Kronoberg. I denna vägledning ges rekommendationer för handläggning av det särskilda tandvårdsstödet enligt tandvårdslagen (1985:125) och tandvårdsförordningen (1998: 1338). Enligt reformen om Tandvård i samband med sjukdom och funktionshinder ansvarar landsting och regioner för

- Uppsökande verksamhet d v s munhälsobedömning och rådgivning utan avgift till boende med särskilt boende enligt SOL, boende med särskild service enligt LSS och ordinärt boende.
- Nödvändig tandvård med avgifter som för sjukvård till boende med särskilt boende enligt SOL, boende med särskild service enligt LSS och ordinärt boende.
- Tandvård under kortare tid i samband med sjukdomsbehandling med avgifter som för sjukvård
- Tandvård vid långvarig sjukdom och funktionsnedsättning

Syfte

En god munhälsa betyder mycket för välbefinnandet. I samband med sjukdom och funktionshinder ökar risken för skador i munnen.

Det krävs en noggrann daglig rengöring av tänderna och tandköttet för att det inte skall uppstå karies i tänderna eller tandköttinflammationer med tandlossning som följd. Skador på tänderna och i munhålan kan utvecklas mycket snabbt. Det kan leda till svåra smärtor och till att det blir svårt att äta och tala på ett riktigt sätt. Livskvalitén kan försämrans.

Genom det ekonomiska stödet för *Tandvård i samband med sjukdom och funktionshinder* vill man förbättra munhälsan hos äldre och funktionshindrade som inte själva kan söka tandvården.

Målgrupp

Den personkrets som den uppsökande verksamheten vänder sig till, och som även har rätt till nödvändig tandvård, finns angiven i Tandvårdslagen § 8A. Det är alltså samma personkrets som har rätt till Uppsökande verksamhet som till Nödvändig tandvård.

Grupper enl. Tandvårdslagen § 8A:

Uppsökande tandvård skall bedrivas bland dem som har stort behov av personlig vård och omsorg och som

- 1. kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar för enl 18 § första stycket hälso- och sjukvårdslagen (2017-30) eller*
- 2. får hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård), eller*
- 3. omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller*
- 4. är bosatta i egen bostad och har motsvarande behov av vård eller omsorg som personer som omfattas av punkterna 1 - 3 ovan*

För grupperna 1, 2 och 4 gäller att de skall ha ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser. Kravet på omfattande vård- och omsorgsinsatser är ett varaktigt behov av omfattande personlig omvårdnad under större delen av dygnet d.v.s. minst 3 ggr/dygn samt antingen tillsyn under natten eller larm. Detta gäller oavsett vem som genomför omvårdnaden.

Förbättringsutsikterna skall bedömas vara små. Avgörande för om en person skall omfattas av det särskilda stödet är inte boendeformen eller individens personliga ekonomi utan det individuella behovet av vård och omsorg.

Till gruppen 4 bör även räknas de som har långvariga och allvarliga psykiska störningar. Till gruppen bör räknas personer med en allvarlig psykosjukdom som pågått i mer än ett år och som samtidigt har ett omfattande och socialt funktionshinder.

Till personer som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade räknas personer

- med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom eller
- med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

När det gäller personer som omfattas av LSS så menar man i propositionen 2003/04:1 att dessa *redan har bedömts* ha omfattande och varaktiga funktionshinder. Enligt regeringens mening är det därför inte nödvändigt att göra någon särskild bedömning av dessa personers behov av vård och omsorgsinsatser.

Ansvar för verksamheten i kommunen har kommunens medicinskt ansvariga sjuksköterska. Bedömning av vilka personer som tillhör personkretsen enligt ovan görs av i resp kommun utsedda handläggare. Medicinska ansvarig sjuksköterska beslutar vilka personer som ska vara behöriga att bedöma omsorgsbehovet och ansöka om intyg. Region Kronoberg ansvarar för att dessa personer får information/utbildning om regelverket. När en utsedd handläggare slutar på sin tjänst ska Region Kronoberg informeras om detta.

Region Kronobergs ansvar

Region Kronoberg har enligt reformen ansvar för:

- Det övergripande administrativa ansvaret
- Information till allmänheten, kommunen och vårdgivarna
- Information/utbildning till i kommunen utsedda handläggare
- Skicka listor på berättigade handläggare vartannat år till medicinskt ansvarig sjuksköterska för revidering.
- Föra statistik över vilka som tackat ja, antal personer som tackat nej.
- Att ta fram erforderliga blanketter
- Upphandling av uppsökande verksamhet
- Sammanställning av epidemiologiska data, EP-data
- Sammanställning av ekonomisk information och vårdgivarnas statistik för hela länet
- Att lämna statistik till Sveriges kommuner och landsting

Erbjudande om munhälsobedömning skall göras en gång per år om personen tackar nej eller inte svarar. Tackar vederbörande ja behöver nytt erbjudande inte lämnas ut men individen har alltid rätt att ändra sitt tidigare beslut.

Kommunens ansvar

- Kommunens personal gör bedömningen av vilka som tillhör personkretsen
- Medicinskt ansvarig sjuksköterska beslutar om vilka personer som ska vara behöriga att göra omsorgsbedömning och ansöka om intyg.
- Medicinskt ansvarig sjuksköterska ansvarar för att listan på utsedda handläggare revideras vart annat år.
- Utsedd handläggare som slutar sin tjänst meddelar detta till Region Kronoberg och Medicinskt ansvarig sjuksköterska i sin kommun.
- I samband med ansökan om intyg ge muntlig information om munhälsovårdserbjudande till berörd personkrets och/eller deras anhöriga
- Tillsammans med vårdgivaren göra en genomförande- och tidplan för den uppsökande verksamheten
- Vid munhälsobedömningen ansvara för att vårdpersonal finns närvarande
- Ansvar för att munhälsokortet finns tillgängligt

- Ta emot instruktioner om fortsatt munvård
- Ge munvård utifrån instruktioner
- Ansvara för att munvårdskort, Intyg för rätt till nödvändig tandvård och ev. högkostnadskort finns med vid besök i tandvården
- Vid behov av nödvändig tandvård hjälpa till att ta kontakt med tandvården
- Ansvar för att vårdpersonal och enhetschefer/motsv deltar i erbjuden munvårdsutbildning

Tandvårdens ansvar

- Ansvarar för att den som utför uppdraget har legitimation
- Tillsammans med vårdpersonal göra en genomförande- och tidplan för den uppsökande verksamheten
- Utföra munhälsobedömning, föra munvårdskort och handleda vårdpersonal
- I undantagsfall utföra akuta behandlingar i boendet
- Registrera EP-data per vårdtagare, som lämnas till landstinget i samband med fakturering
- Anordna utbildning för vårdpersonal samt föra närvarolista vid utbildningstillfällena
- Sammanställa verksamhetsberättelse till Region Kronoberg

Informationsmaterial

Kommunens personal lämnar information till personer som tillhör personkretsen i samband med ansökan om intyg. Informationen handlar om vad munhälsobedömningen och nödvändig tandvård innebär.

Informationsmaterial är

- Intyg om rätt att få Nödvändig tandvård för avgifter som för öppen hälso- och sjukvård.
- Munvårdskort som skrivs ut av tandhygienisten. Munvårdskortet är ingen journalhandling.

Samtycke/remiss

Det är viktigt att erbjudandet görs så att den enskildes medbestämmande respekteras. Erbjudandet och accepterandet skall vara skriftligt. Vid behov skall god man eller anhöriga ge stöd att fatta beslut.

I accepterandet skall även medgivande ges till att uppgifter om hälsotillstånd och medicinering får lämnas ut till tandvårdspersonalen.

Observera att individen har alltid rätt att:

- tacka nej till erbjudandet
- ångra sig
- gå till den tandläkare han eller hon vill

- säga nej till erbjudande om munhälsobedömning men har ändå rätt till Nödvändig tandvård.

Munhälsobedömning/rådgivning

Personer som har rätt till tandvårdsstödet och accepterar munhälsovårdserbjudandet ska få avgiftsfri bedömning av munstatus. Bedömningen ska, så långt det är möjligt, göras i deras egna hem eller boende, genom uppsökande tandvård av tandhygienist eller tandläkare.

Vid munhälsobedömningen skall någon av den ansvariga vårdpersonalen finnas med för att ge information om den enskilde personens allmänstatus och speciella problem samt få handledning om dagliga munvården. Det är lämpligt att anhörig eller kontaktperson ges möjlighet att närvara vid munhälsobedömningen.

Munhälsobedömningen skall genomföras en gång per år.

Munvårdskort

I samband med munhälsobedömning skriver tandhygienisten ett munvårdskort. På kortet noteras uppgifter om munstatus och eventuellt behov av hjälp med munhygien.

Munvårdskortet utgör underlag för information till den enskilde personen och vårdpersonalen om behovet av daglig munvård enligt munvårdsbedömningen. Kortet skall förvaras hos den enskilde personen och tas med vid behandling hos tandläkaren. Munvårdskortet är ingen journalhandling.

Munvårdsutbildning för personalen

För att ge vårdpersonalen teoretisk och praktisk kunskap om hur munvård blir en självklar del av helhetsvården anordnar Region Kronoberg utbildning till all vårdpersonal inom omsorgen. Tandhygienister kontaktar arbetsledare för att komma överens hur och när utbildningen ska genomföras. Varje arbetsplats gör sin egen planering och utbildningen bör ske i normala arbetsgrupper lämpligen under personalkonferenstider.

Grundutbildningen till vårdpersonalen ska omfatta mellan 1,5 och 3 tim, uppdelat helst vid några olika tillfällen för att bereda möjlighet till frågor och återkoppling i praktik. Vårdgivaren kan här göra en bedömning av vårdpersonalens behov av utbildningsinsats. Grundutbildningen ska följas upp med 1,5 tim per år. Vårdgivaren har även möjlighet att ge extra utbildning till munvårdsombud med max 3 timmar per år.

Munnen ska vara frisk och ren

Lägsta funktionsnivå för att kunna äta och tala:

- kunna tugga och tala på ett bra sätt vad gäller tänderna
- inte ha skavande proteser
- inte ha någon smärta
- vara fri från infektioner i munhålan

Nödvändig tandvård

Nödvändig tandvård innebär att tandläkare eller tandhygienist gör den tandvård som behövs för att man skall kunna tugga och tala på ett bra sätt och att man får hjälp med tandvård som förebygger sjukdomar i munnen. Behandlingen läggs på lägsta funktionsnivå och tandvård utöver detta betalas enligt den allmänna tandvårdsförsäkringen.

Nödvändig tandvård ingår i högkostnadsskyddet. Patienten betalar enligt landstingets öppenvårdstaxa och får frikort om patientavgifterna överskrider 1 100 kr under en 12 månadsperiod.

Intyg

För att kunna få nödvändig tandvård för avgifter som för öppen hälso- och sjukvård behövs ett intyg som visar att man har rätt till tandvårdsstödet. Region Kronoberg utfärdar intyg efter ansökan från i resp kommun utsedda handläggare.

När det föreligger svårigheter att avgöra om det rör sig om ett varaktigt omsorgsbehov kan ansökan om intyg tidsbegränsas till lämplig period t.ex. 6 månader.

Ansökan om intyg skall skickas till Kundvalsenheten, Tandvård, Nygatan 20, 351 88 Växjö.

Intyg om rätt att få nödvändig tandvård för avgifter som för öppen hälso- och sjukvård skall uppvisas för tandvårdspersonal i samband med vård och behandling. Beslutet om nödvändig tandvård för avgifter som för öppen hälso- och sjukvård kan inte överklagas. Intyget är en form av "ID-handling" som är en personlig egendom som ska förvaras hos den enskilde.

När intyg om rätt att få nödvändig tandvård för avgifter som för öppen hälso- och sjukvård utfärdas ska det dokumenteras och hanteras på samma sätt som annan information enligt HSL, LSS eller SOL.

Om ingen journal eller akt finns, ska en kopia på ansökan om intyg sparas hos handläggaren.